

Klaudia Wydra

k_wydra566@interia.pl

Paulina Krakowska

pkrakowska@onet.eu

Koło Naukowe Infologów

Uniwersytet Śląski w Katowicach

XVI Ogólnopolska Studencko-Doktorancka Konferencja Kół Naukowych „Zagrożenie wykluczeniem w społeczeństwie informacyjnym”

Streszczenie: Sprawozdanie z XVI Ogólnopolskiej Studencko-Doktoranckiej Konferencji Kół Naukowych „Zagrożenie wykluczeniem w społeczeństwie informacyjnym”, która odbyła się 6 grudnia 2022 r. w formie hybrydowej – stacjonarnie na Wydziale Humanistycznym Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach w Auli im. Andrzeja Pawlikowskiego oraz online z wykorzystaniem platformy Microsoft Teams. Organizatorem wydarzenia było Koło Naukowe Infologów działające na Wydziale Humanistycznym Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. Podczas konferencji poruszono zagadnienia dotyczące wykluczenia społecznego, jego konsekwencji i sposobów zapobiegania zjawisku.

Słowa kluczowe: wykluczenie, mniejszości społeczne, społeczeństwo informacyjne, LGBT+, osoby z niepełnosprawnościami

6 grudnia 2022 r. odbyła się XVI Ogólnopolska Studencko-Doktorancka Konferencja Kół Naukowych „Zagrożenie wykluczeniem w społeczeństwie informacyjnym”, zorganizowana przez Koło Naukowe Infologów działające na Wydziale Humanistycznym Uniwersytetu Śląskiego (UŚ) w Katowicach, za pośrednictwem platformy Microsoft Teams oraz stacjonarnie w Auli im. Andrzeja Pawlikowskiego na Wydziale Humanistycznym Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. Tematyka konferencji dotyczyła różnorodnych rodzajów wykluczenia społecznego, m.in. osób z niepełnosprawnościami oraz LGBT+, a także możliwości zapobiegania temu zjawisku. Spotkanie otworzył dr Karol Makles, dyrektor kierunku informacja naukowa i bibliotekoznawstwo, architektura informacji, witając zgromadzonych prelegentów i gości, którzy dołączyli do wydarzenia osobiście lub online z wielu ośrodków naukowych, w tym z Vancouver, Chorzowa, Ełku, Krakowa, Rzeszowa, Szczecina, Tarnowa, Torunia, Warszawy, Wrocławia.

Z uwagi na szeroki zakres tematyczny spotkania zostało ono podzielone na pięć sesji. Pierwszą z nich, pod nazwą *Mniejszości – grupy społeczne dotknięte wykluczeniem*, moderowała Maria Derda (studentka informacji naukowej i bibliotekoznawstwa, Wydział Humanistyczny, przewodnicząca Koła Naukowego Infologów, UŚ w Katowicach). Blok rozpoczął Kamil Margielewicz (student prawa, Akademia Górnośląska w Katowicach) referatem *Potencjalne zmiany systemu szkolnictwa III RP względem przeciwdziałania wykluczeniu ze społeczeństwa z uwagi na wyznanie lub pochodzenie*. Referent skupił się na nakreśleniu czynników budzących nietolerancję wśród młodzieży szkolnej takich jak przynależność do mniejszości kulturowej czy religijnej. Zaproponował też sposoby działań zapobiegających temu zjawisku, np. nauczanie tolerancji w czasie zajęć szkolnych. Następnie Patryk Bukowski (Studia Doktoranckie Nauk Społecznych, Uniwersytet Warszawski) w wystąpieniu na temat *Konstytucyjnych praw mniejszości w zakresie dostępu do informacji w państwach pojugo-*

słowiańskich przybliżył zakres artykułów konstytucyjnych Bośni i Hercegowiny, Chorwacji, Czarnogóry, Macedonii Północnej, Serbii, Słowenii, a także nieuznanego przez część społeczności międzynarodowej Kosowa. Prelekcja zwieńczona została omówieniem różnic i podobieństw zapisów we wspomnianych ustawach zasadniczych. Julia Walczak (studentka dziennikarstwa i komunikacji społecznej, Wydział Nauk Społecznych, UŚ w Katowicach) w ramach prezentacji *Od mediów społecznościowych po media niszowe – modele funkcjonowania prasy LGBT+ w Polsce i Stanach Zjednoczonych przez pryzmat teorii ruchu społecznego* przybliżyła uczestnikom konferencji genezę przekazywania informacji o mniejszościach seksualnych na przykładzie dwóch tytułowych państw. Omówiła skutki oddziaływania sytuacji polityczno-gospodarczej na ruch queerowy na przestrzeni ostatniego stulecia, a także scharakteryzowała modele mediów LGBT+, w tym model mniejszościowy oraz model mediów niszowych. Sesję zakończyła Olga K. Forlicz (studentka kultur mediów, Wydział Humanistyczny, studentka dziennikarstwa i komunikacji społecznej, Wydział Nauk Społecznych, Koło Naukowe Infologów, UŚ w Katowicach) wystąpieniem *Fenomen The Ellen DeGeneres Show – rozrywkowy format medialny jako katalizator zmian świadomości społecznej. Komunikat z badań*. Prelegentka kontynuując rozważania dotyczące mniejszości nieheteronormatywnej, omówiła biografię prezenterki Ellen DeGeneres, historię powstawania programów rozrywkowych z jej udziałem oraz ich wpływ na rzesze widzów ze Stanów Zjednoczonych.

Osoby z niepełnosprawnościami i dysfunkcjami jako przedmiot wykluczenia to tytuł drugiej sesji, którą poprowadził Kamil Król (student architektury informacji, Wydział Humanistyczny, Koło Naukowe Infologów, UŚ w Katowicach). Blok ten rozpoczęła Ewa Zajac (Kolegium Doktorskie Nauk o Polityce i Administracji, Uniwersytet Wrocławski) wystąpieniem *Kompetencje cyfrowe osób z niepełnosprawnościami w Polsce*. Prelegentka przedstawiła definicje kompetencji cyfrowych, informatycznych, informacyjnych oraz funkcjonalnych, a także opisała statystyczny dostęp do internetu osób z niepełnosprawnościami zarówno w Polsce, jak i na terenie Unii Europejskiej. W dalszej części wypowiedzi wyszczególniła też czynniki wpływające na niemożność korzystania z tego dostępu przez grupy marginalizowane. Zaprezentowała również programy dedykowane podniesieniu kompetencji cyfrowych wspomnianej mniejszości. Temat *Osoby z różnymi dysfunkcjami – kultura, funkcjonowanie w społeczeństwie informacyjnym* podjęła Eliza Kaczor (studentka pedagogiki, Wyższa Szkoła Bankowa w Chorzowie). Skupiając się na działaniach podejmowanych przez biblioteki w celu umożliwienia czynnego uczestnictwa osób z dysfunkcjami w życiu kulturowym, wymieniła wymagania, które muszą spełniać instytucje kultury, by ułatwić dostęp do nich osobom z niepełnosprawnościami oraz przytoczyła przykłady rozwiązań zastosowanych przez wybrane biblioteki. Prelegentka nakreśliła również rolę i sposób zamieszczania tekstu alternatywnego w mediach społecznościowych oraz zarekomendowała wybrane monografie, filmy i audycje radiowe poruszające problemy osób z dysfunkcjami. Małgorzata Dąbrowska, Julia Dzików i Alicja Jakubczyk (studentki architektury informacji, Wydział Filozofii i Nauk Społecznych, Studenckie Koło Naukowe Architektów Informacji, Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu) w prezentacji *Wykluczenie cyfrowe osób ze ślepotą barw* zdefiniowały rodzaje zaburzeń percepcji kolorów i omówiły dobre praktyki ułatwiające korzystanie przez te zbiorowości ze stron internetowych. Przedstawiły ponadto wyniki ankiety przeprowadzonej wśród osób ze ślepotą barw dotyczącej problemów napotykanym w odbiorze treści medialnych. Prelekcję *Zaburzenia psychiczne u dzieci i młodzieży jako obszar zagrożenia wykluczeniem społecznym. Edukacja, tabuizacja i stereotypy* wygłosiła Wiktoria Sarbiewska (studentka informacji naukowej i bibliotekoznawstwa, Wydział Humanistyczny, Koło Naukowe Infologów, UŚ w Katowicach). Referentka przytoczyła dane statystyczne Polskiej Policji oraz Telefonu Zaufania dotyczące prób samobójczych młodych ludzi oraz scharakteryzowała instytucje zapewnia-

jące pomoc psychologiczną osobom nieradzącym sobie z różnymi problemami. Również na potrzeby tego wystąpienia wykonany został sondaż, którego wyniki pozwoliły wstępnie rozpoznać stan zdrowia psychicznego młodzieży uczącej się w polskich szkołach. W. Sarbiewska wyszczególniła również przykłady utworów literatury pięknej zawierające wzory lub antywzory postaw bohaterów z omawianego zakresu. Sesję zamknęła Aleksandra E. Adamczyk (Biblioteka Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach) wystąpieniem *Rola CINIB-y w procesie inkluzji społecznej – doświadczenia ostatniej dekady*, w którym zaprezentowała udogodnienia architektoniczne, technologiczne (np. drukarki brajlowskie, auto-lektor) oraz oferowane usługi (np. dostarczanie cyfrowych kopii materiałów bibliotecznych) mające na celu zapewnienie dostępu do wszelkich zbiorów biblioteki dla ogółu społeczeństwa.

Sesja trzecia zatytułowana *Szanse i zagrożenia przestrzeni medialnej w obszarze wykluczenia* ponownie była moderowana przez M. Derdę. Pierwszym z pięciu prelegentów był Przemysław Garlicki (Książnica Pomorska w Szczecinie), który w prezentacji *Internet dla początkujących. Szkolenie dla seniorów. Moje doświadczenia zawodowe z lat 2015–2019* przedstawił raport z osobiście prowadzonych szkoleń dotyczących podstaw obsługi komputera i wyszukiwania treści internetowych. Kolejny referat – *Wykluczenie społeczne jako źródło ofiar przestępstw na tle seksualnym w internecie* – został wygłoszony przez Annę Cieślę (studentka bezpieczeństwa wewnętrznego, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie). Przytoczyła ona definicje wykluczenia społecznego oraz *child grooming* (uwodzenie dziecka). Przybliżyła słuchaczom zarówno cechy dziecka jako potencjalnej ofiary wykorzystania o charakterze seksualnym w cyberprzestrzeni, jak również zobrazowała konsekwencje takich działań ponoszone przez nieletnich. Temat *Bezpieczeństwo w sieci – wybrane działania w kontekście rozwoju kompetencji informacyjnych* omówiła Jolanta Kokoszka (COIG S.A. w Katowicach). Podczas wystąpienia poruszyła tematykę bezpiecznego korzystania z sieci oraz zanalizowała działania Fundacji Dajemy Dzieciom Siłę oraz Naukowej i Akademickiej Sieci Komputerowej w ramach Polskiego Centrum Programu „Safer Internet”. Głównym celem tych przedsięwzięć jest szerzenie umiejętności świadomego korzystania z sieci i posługiwania się sprzętem elektronicznym. W prezentacji *Analiza społeczności fanów K-popu w internecie* Paulina Krakowska oraz Klaudia Wydra (studentki informacji naukowej i bibliotekoznawstwa, Wydział Humanistyczny, Koło Naukowe Infologów, UŚ w Katowicach) dokonały próby charakteryzacji miłośników muzyki K-pop oraz ich specyficznych potrzeb informacyjnych (na przykładzie fandomów grup: ATEEZ, BLACKPINK, BTS, GOT7 i MAMAMOO). Omówiły także stan badań dotyczących zjawiska K-pop, terminologię używaną przez fanów oraz ich aktywność w przestrzeni oficjalnych mediów społecznościowych używanych przez artystów. Panel został zamknięty przez K. Króla prezentacją *Analiza zachowań informacyjnych młodzieży szkolnej na podstawie modelu Gary’ego Marchioniniego*. Prelegent podał charakterystyce zachowania młodzieży w wieku 16–19 lat podczas wykonywania zadań wyszukiwawczych związanych z potrzebami szkolnymi. Badanie miało na celu ustalenie, którą ze ścieżek w modelu wyszukiwawczym Gary’ego Marchioniniego porusza się najczęściej młodzież w tym wieku, a także określenie trendów w ich zachowaniach informacyjnych.

Czwartą część konferencji *Wykluczenie – między filozofią, ekonomią i literaturą* poprowadziła Laura Musiał (studentka informacji naukowej i bibliotekoznawstwa, Wydział Humanistyczny, Koło Naukowe Infologów, UŚ w Katowicach). Sesja rozpoczęta została przez Piotra Ostrowskiego (student informacji naukowej i bibliotekoznawstwa, Wydział Humanistyczny, student architektury informacji, Wydział Humanistyczny, Koło Naukowe Infologów, UŚ w Katowicach) wystąpieniem zatytułowanym *Typy własności w odniesieniu do zasobów informacyjnych jako czynnik determinujący ba-*

riery informacyjne. Zarys problematyki. Prelegent zdefiniował własność jako pojęcie multidyscyplinarne, przybliżył tematykę barier informacyjnych i organizacji dostępu do informacji z uwzględnieniem typów własności. Następnie Dominika Rudka (studentka filologii polskiej, Wydział Humanistyczny, UŚ w Katowicach) poruszyła temat *O co chodzi nowej noblistce? O wykluczeniu i przynależności w prozie Annie Ernaux*. Nakreślając sylwetkę pisarki, opowiedziała o jej doświadczeniach związanych z przeciwstawianiem się barierom społecznym i klasowym, które są głównym motywem twórczości noblistki. Ostatni w tym panelu referat *Wynani z nauki, wysiedleni z fikcji. Wykluczenie informacyjne w perspektywie teorii dobra wspólnego i ekonomii politycznej mediów* wygłosił Michał Rams-Ługowski (Szkoła Doktorska UŚ w Katowicach). Referent zdefiniował pojęcie dobra wspólnego, a także omówił współczesne warunki wykluczenia na przykładzie dwóch grup społecznych: fanów science fiction i fantasy oraz zwolenników teorii spiskowych. Przykłady te zostały ukazane w kontekście teorii kapitalizmu kognitywnego. Występujący ustalił również, że członkowie tych grup są aktywnymi uczestnikami w obrębie swojej społeczności, tworzącymi własne kanały komunikacji, a dodatkowo przechowującymi i katalogującymi istniejące już wiadomości oraz kreującymi nowe treści w ramach nieodpłatnej pracy.

Moderowana przez K. Króla sesja piąta, zatytułowana *Instytucje oświaty i kultury w walce z wykluczeniem*, rozpoczęta została przez Julię Margol (studentka architektury informacji, Wydział Humanistyczny, Koło Naukowe Infologów, UŚ w Katowicach). Prelegentka w wystąpieniu pt. *Kształtowanie kompetencji informatycznych w szkołach* przytoczyła definicję społeczeństwa informacyjnego, a także odniosła się do niego w kontekście społeczności studenckiej. Przedstawiła też model zbierania i wyszukiwania informacji autorstwa Barbary Niedźwieckiej, a ponadto przeanalizowała wyniki przeprowadzonego przez siebie badania dotyczącego zachowań informacyjnych studentów uczelni wyższych. Prezentację *W granicach rozsądku, czyli przeciwdziałanie przebudżcowaniu w przestrzeni kultury* wygłosiła Aleksandra Wańczyk (Szkoła Doktorska Akademii Ignatianum w Krakowie, Muzeum Ziemi Bieckiej w Bieczu). Autorka wymieniła zmiany zachodzące w przestrzeni muzealnej służące jej adaptacji do potrzeb odwiedzających, zaprezentowała wykorzystanie sensoryki w obecnych praktykach nauczania historii, a także poruszyła zagadnienie disneylandyzacji obiektów kultury. Temat muzealnictwa kontynuowała Joanna Lenik (studentka muzeologii, Instytut Archeologii, Uniwersytet Rzeszowski, studentka filologii polskiej, Wydział Humanistyczny, Akademia Nauk Stosowanych w Tarnowie). W wystąpieniu *Komunikacja w muzeum* wyróżniła grupy interesariuszy biorących udział w życiu muzeum jako przestrzeni komunikacyjnej i wskazała na kanały komunikacyjne ze szczególnym uwzględnieniem mediów społecznościowych. Natalia Wilczek (Master of Library and Information Science, The University of British Columbia) w prezentacji *Działalność bibliotek, archiwów oraz muzeów LGBTQIA+* podjęła zagadnienie dostępności obiektów dla mniejszości nieheteronormatywnej. W pierwszej części prelegentka opisała inicjatywę Pracowni Badań Nad Historią i Tożsamościami LGBT+ w Instytucie Stosowanych Nauk Społecznych Uniwersytetu Warszawskiego o nazwie *Pamiętniki osób LGBT+*, których fragmenty zostały zebrane i opublikowane jako monografia. N. Wilczek wskazała na zasadność podejmowania takich inicjatyw oraz przedstawiła kolejne ich przykłady, np. biblioteki społeczne funkcjonujące na terenie Kanady oraz Polski. Przedostatnia prelekcja *Dostępność bibliotek akademickich w Katowicach dla osób z niepełnosprawnościami* wygłoszona została przez Annę Starzykowską (Biblioteka Prawnicza, UŚ w Katowicach). Występująca na podstawie przeprowadzonej analizy siedmiu bibliotek zdefiniowała problemy napotymane przez osoby z niepełnosprawnościami, a także zweryfikowała, czy analizowane obiekty są przystosowane architektonicznie i technologicznie dla potrzeb tej grupy społeczeństwa. Zamykająca sesję prezentacja *Wpływ wykluczenia komunikacyjnego oraz godzin otwarcia bibliotek na wykluczenie informacyjne*

należała do Agaty Latacz (studentka informacji naukowej i bibliotekoznawstwa, Wydział Humanistyczny, Koło Naukowe Infologów, UŚ w Katowicach). Prelegentka wyjaśniła tytułowe terminy: wykluczenia komunikacyjnego oraz informacyjnego, a następnie zanalizowała ruch autobusowy i kolejowy na terenie Polski, ze szczególnym uwzględnieniem aglomeracji śląsko-dąbrowskiej. Na przykładzie Biblioteki Jagiellońskiej w Krakowie oraz Centrum Informacji Naukowej i Biblioteki Akademickiej w Katowicach rozważyła też dostępność komunikacyjną dla studentów w kontekście oferowanej przez instytucje „nocnej nauki”.

Na zakończenie konferencji M. Derda podsumowała wygłoszone referaty oraz podziękowała wszystkim prelegentom za przygotowanie wystąpień. Po każdej sesji słuchacze (około 150 osób) mieli okazję do zadawania pytań. Rozpoczęte w sali konferencyjnej konwersacje kontynuowano w czasie przerw w kularach, co dowodzi zasadności zaproponowanego przez organizatorów tematu spotkania.